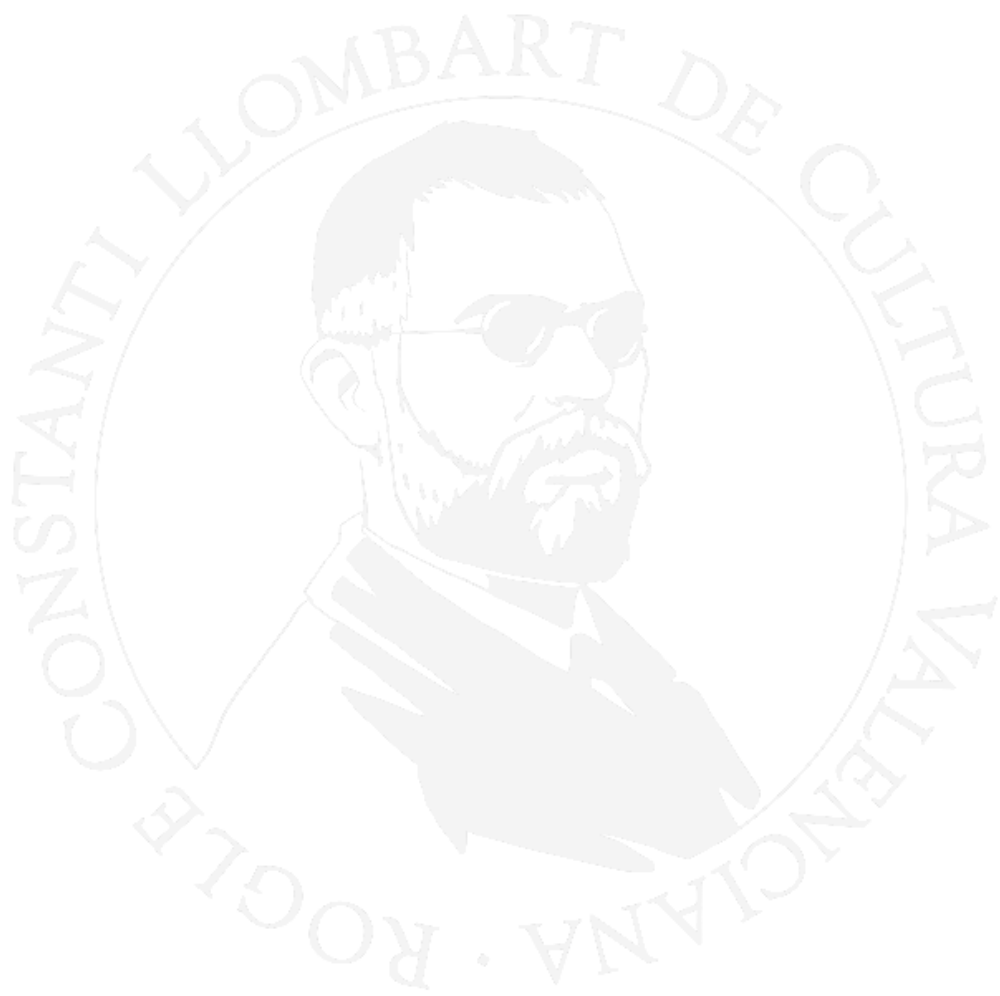

¡¡La Veritat i res més que la Veritat sobre la llengua valenciana!!

Enric Ramón i Pastor

El present treball fon impres per l'autor en giner de 2015 i ha segut revisat per a la publicacio pel Rogle Constanti Llobart en novembre de 2016.

¡¡La Veritat i res més que la Veritat sobre la llengua valenciana!!

Per Enric Ramón i Pastor

¿Qué nos passa als valencians de tot el Regne? ¿Per qué soportem les falsetats que nos contem sobre la cultura i la llengua valencianes? ¿No sabem la veritat? ¿Som ignorants de lo valencià? ¿Estem bojós o folls? ¿Acàs és que som uns covarts? I, si no sabem la veritat o tenim dubtes, i, més en la polèmica creada des de fa més d'un segle pels "*nacionalistes imperialistes catalans*", i, sobre tot en l'últim terç del segle passat, ¿cóm no ho hem averiguat, escorcollant, espigolant i estudiant pel nostre conte als nostres clàssics? Ells, des del segle XIV i fins els nostres lletraferits moderns, en les primeries del segle XX, tots diuen escriure en **llengua valenciana**.

¿I, per qué fins les primeries del segle XX? Puix perque en eixes dates comença "*el nacionalisme imperialiste català*" a voler donar forma a "*la Gran Catalunya*", despuix "*països catalans*"; i, per a conseguir els seus fins, eixe "*nacionalisme*" necessita tindre poder polític i, per a obtindre'l, farà lo que siga necessari i furtarà, farà chantage als governs centrals, falsificarà i inventarà l'història *-usurpant inclús la bandera d'Aragó-*, i tractarà d'absorbir, falsejant, inventant i sobornant a traïdors, la llengua balear i sobre tot la valenciana, que gojà de Sigle d'Or. I aixina, a l'igual que la teoria nazi, "*d'una mateixa llengua una mateixa nació*", fer realitat els fantasmagòrics "*països catalans*".

Els comentaris anteriors son més preocupants, **i molt mes greus**, respecte a la majoria del colectiu de mestres i professors *-des de pàrvuls a catedràtics-*, que a l'igual que uns atres membres de professions lliberals com juges, notaris, meges i clerics, estan obligats a dir la veritat, i no ho fan. ¿Son uns mentirosos? ¿Mentirien i ensenyarien que Pitàgores digué que 2+2 son 5? ¿Dirien que Roma es la capital de Brasil o que Amèrica fita a l'est en la mar Mediterrànea? Segur que no, en açò no poden mentir, son veritats **irrefutables**.

¿I perque menten, i falten a la veritat quan diuen i ensenyen que la llengua valenciana es catalana? Si es una veritat **irrefutable** que la gran majoria dels nostres escriptors des del segle XIV al XX diuen escriure en **llengua valenciana**.

¿Si no estan bojós, ni folls, es que además de mentirosos són uns covarts? Perque, ¿qué hem de pensar sino?, estant obligats, com estan a dir la veritat i no ho fan, ensenyant i adoctrinant als indefensos alumnes en una falsa i inventada llengua, en una falsa i inventada cultura catalana, **aliena** a la nostra **llengua i cultura valenciana**.

Es relaciona a continuació un poc d'història **irrefutable** i uns pocs, només uns pocs, exemples també **irrefutables** demostratius de les mentires catalanes que la majoria d'ensenyants valencians, sabent-les, les **toleren** i les transmeten als alumnes dient-los **falsetats**.

La següent narració històrica, encara que no es posen les fonts, es fàcilment comprovable i per lo tant **irrefutable**. Únicament lo referent al **romanc**, en época àrap, no se pot provar fefaentment perque no hi ha massa documentació, pero la **llògica** en favor del **romanc valencià** es en conclusió **irrefutable**.

Un poc d'Història irrefutable

Tots els ensenyants, des de pàrvuls fins als que ostenten càtedres, saben que els ibers eren els habitants naturals de gran part de la **Península Ibèrica**, sobre tot de la costa sur i est de la Península, a on, costejant en embarcacions, arribaren grecs, fenicis, cartaginesos i romans en busca de matèries primes per a les seues respectives civilitzacions, deixant ací traces d'eixes cultures. Esta migració de gents que venia des de l'orient de la Mediterrànea a "*comerciar*" en els indígenes d'ací, els ibers, durà sigles.

Pero en l'any 218 a.C. Roma envià un eixercit comandat per **Publi Igneo Corneli Escipió** per a ajudar i refer als seus aliats de la ciutat d'Arse (Sagunt), els quals havien segut arrasats pels cartaginesos comandats per Aníbal. Derrotats els cartaginesos pels romans, a la fi foren estos els qui se feren en el domini de la mar Mediterrànea (mar en mig de la terra) i li posaren el nom de Mare Nostrum (mar nostre) perque la dominaven i dominaren també, pactant o guerrejant, als ibers i als celtes de la Península Ibèrica, batejant-la com **Hispania**, la qual dominarien militarment i políticament uns 700 anys (s. II a.C. - s. V d.C.). Per tot lo mon es sabut que nos portaren la seua cultura i la llengua que parlaven i escrivien, el **llatí**.

En l'any 138 a.C., o siga 80 anys despuix de la vinguda del romà **Publi Corneli**, un atre romà, **Dècim Juni Bruto**, fundà la ciutat de **Valentia** (València), en soldats romans llicenciats de les guerres en la zona de Lusitania (Portugal). Fundaren Valentia a lleis romanes i en ciutadans romans que parlaven **llatí**.

Quan ya els romans estaven en decadència, pero dominant encara mijsa Europa, l'Orient Pròxim i bona part del nord d'Àfrica, allà pel sigle V d.C. vingueren a Hispania, obrint-se pas a través de la Gàlia (França), unes tribus d'orige germànic del nord d'Europa, els sueus, els vàndals i els alans, que s'assentaren per diverses zones d'Hispania.

Una atra tribu d'orige germànic, els visigots, que havien saquejat Roma i a la fi estaven aliats i federats en els romans i establits en el sur de la Gàlia, en la regió de la Septimania o Galia Narbonense, ocupaven lo que actualment és, més o manco, el **Languedoc-Roselló-Provença i nord-est d'Hispania**.

Els visigots eren cristians i acordaren en els romans depurar a les atres ètnies bàrbares que invadiren Hispania i, com tots, s'establiren ací, pactant en els romans hispanos una nova forma de governar, formant la societat romano-visigoda, societat majoritariament cristiana que continuà parlant **llatí**.

Esta clar, fins per al més profà, que el **llatí** que parlarien els habitants d'Hispania, des de la vinguda dels romans (218 a.C.) fins el final de la dominació romano-visigoda que durà uns 200 anys (s. VI i VII d.C.), estaria alterat per les influències de les parles locals *-iberes-* de fea uns 900 anys (s. II a.C a s. VII d.C.), per la degradació natural pròpia de totes les parles, i per les traces de la cultura germànica dels visigots.

Al final de la dominació visigoda morí el rei **Witiza**, en l'any 710 i ocupà el tro el conegut **Don Rodrigo**, fet en el qual no estigueren conformes els fills de **Witiza** i uns atres nobles visigots, demanant ajuda als musulmans del nord d'Àfrica per a intentar recuperar el tro de son pare.

A la fi, una etapa tan important per als valencians com l'etapa romànica fon la consegüent invasió i posterior colonisació àrap que, en la nostra zona (**la Sharq**), durà uns 500 anys (714-1238).

Fon en l'any 711 de nostra era quan començaren a vindre els musulmans de varies ètnies i de diferents parles; derrotaren als visigots i fon mort **Don Rodrigo** en la batalla de Guadalete i, com tots, es quedaren en **Hispania**, a la que rebatejaren com **Al-Àndalus**, nom que perdurà fins a que els Reis Catòlics conquistaren Granada en l'any 1492 *-campanya, per cert,*

finançada en gran part en diners valencians-.

Esta es una etapa històrica (714-1238) molt important i fonamental en la configuració identitària valenciana actual; segons uns historiadors els musulmans, mahometans, sarraïns, moros o àraps, conquistaren Hispània per la força de les armes en molt pocs anys, mentres que uns altres sostenen que si fon ràpida ho fon perque tingueren ajuda interior dels nobles visigots als que s'havia marginat.

Despuix, una volta consolidats "manu militari" els territoris conquistats tan ràpidament pels musulmans (uns huit anys), estos anirien portant gent que ocuparia càrrecs i terres consolidant l'invasió. Els musulmans manaren militarment i políticament en **Al-Àndalus** uns 700 anys, des de la seua arribada en l'any 711 fins la conquesta de Granada en 1492.

Els musulmans pactaven més que lluitaven en els habitants de Hispània, gent en la seua majoria **cristiana romanisada** que, a canvi d'imposts, conservaven la llibertat de **mantindre les seues costums i propietats**. Els musulmans conquistaren Hispània, de sur a nort, pactant, més que per la força de les armes, deixant a la població autòctona en els seus llocs d'aveïnament i només els hispans rebels, per qualsevol motiu, fugiren dels musulmans refugiant-se a l'atra part dels Monts Universals (Cantàbria i Astúries). També conquistaren part del sur de França.

Està clar que la nova societat hispano-musulmana que se quedà en els llocs habituals que ya habitaven es tornaria bilingüe, sobre tot els hispans que, per pagar menys impostos, es feren musulmans (**muladins**), i que la població autòctona cristiana (**mossàraps**) que es quedà en zona musulmana, si be assumiria moltes formes de la cultura i del parlar àrap, seguiria parlant un **llatí** que, degradat, originaria el **romanç**, i seguiria practicant la seua religió cristiana i les seues costums, com aixina està demostrat.

I aixina es fa patent entre els castellans, els gallecs i els portuguesos que, a pesar d'estar baix la dominació musulmana uns 350 anys de mija, parlaven **romanç**. La pregunta es ¿i per qué no pogué passar lo mateix en la zona de València (**la Sharq**) i els **mossàraps** (cristians) valencians parlar un **romanç** valencià encara que més influenciat de l'àrap perque el domini fon més llarc? Recordem que estigueren en la Sharq uns 500 anys (714-1238).

Es llògic i està clar que aixina seria, puix hi ha uns pocs documents de musulmans de **la Sharq**, com els del lletraferit àrap **Ibn-Sida** de Dénia (sigle XI), que es queixa de que els seus escrits estan contaminats de paraules estranyes perque conviu en persones que parlen una **aljamia (romanç)** diferent a l'àrap. També el celebre naturiste àrap malagueny (sigle XIII) **Ibn Albaithar** comenta que els **mossàraps** conservaren el seu **al-romia** (parla romana) sense interrupció.

Aixina ocorre en el **Cantar de Mio Cid** compost pel musulmà valencià, **Abu Walit Al Waqqachi**, Cadí de València i membre de la cort del **Sit** mentres este dominà la ciutat (1093-1102), que escrigué "**El Cantar**" en **romanç valencià** i, en acabant, el traduí al romanç castellà, ni més ni manco que 136 anys abans de que vinguera Jaume I.

També els **mossàraps** escriuen i componen poemes que comencen en àrap i acaben en **romanç**, com les *moaxages*, *harges* i els *zégels*, que tenen una mètrica sil·làbica llatina, la romànica, que perdurà tot el periodo d'arabisació. Aixina ho afirmen els arabistes, Julià Ribera, Emilio García Gómez, Francisco Javier Simonet i Teresa Garulo.

Els musulmans, despuix de conquistar **Al-Àndalus**, excepte la zona del Cantàbric, arribaren a invadir el sur de la Galia (França) fins Poitiers, pero els gals (els francs) de Carlomagne, en el pretext que els donà l'ajuda demanada pel governador de la ciutat de Saragossa, Soliman l'Arabí, que es sentia amenaçat per Abderraman I, rebujaren als musulmans fins la part sur dels Pirineus, conquistant Girona, Barcelona, Urgell, Besalú, Conflent i Les Valls, i per a evitar

noves incursions musulmanes a la Galia, s'establiren des de l'any 785 fins a 1258 (475 anys) en un territori que feia de frontera, en unes fortificacions (castells) que tenien un territori assignat al que nomenaven comtat. Els comtes, els caps i les tropes eren francs, vassalls dels reis de França. Esta zona en territori hispà al surest dels Pirineus els francs la denominaren **La Marca Hispànica**, la qual, en posterioritat, sobre la mitat del segle XIV, es lo que es nomenaria Catalunya.

Per cert, hi ha una paraula francesa "**chatelains**" que vol dir "*els qui habiten els castells*", que per l'evolució morfològica s'acabà dient "**catalans**" -o siga, lo que en atres llocs eren *castellans*-, i de catalans, **Catalunya**, terra de castells, açò es, una atra Castella.

En 1238 el rei aragonés Jaume I conquista València -*ciutat i terme*-. El seu eixercit estava compost d'una barreja de tropes en quantitat, per este orde: aragonesos, castellans, navarresos, estrangers i gent de la Marca Hispànica. Els llibres valencians del **Repartiment** i **d'Aveïnement** diuen ben clar qui vingué i qui es quedà a viure ací, i gents de la **Marca** ne vingueren pocs i se'n quedaren encara menys. Ademés, sent els aragonesos els dominants i els més numerosos, ¿es quedarien en les millors cases i terres del nou regne cristià que s'estava constituint?, per supost. ¿Com diuen els dogmàtics servidors del *nacionalisme imperialiste català* que ells repoblaren la franja de la costa, que són les millors terres? Investigueu en l'història del vostre poble i voreu quin "*senyor*" el conquistà o al que li fon assignada aquella plaça.

L'inexistència política de Catalunya en 1238, ya que eren territoris francs de escassa presència poblacional i de poca unitat de parla, fa del tot impossible que els habitants de la **Marca** tingueren ningun relleu en la conquesta del **Regne de València**, tant militarment com culturalment.

¿Com s'entenia un eixercit cristià tan barrejat com el que manava Jaume I? Puix molt fàcil, els nobles, les classes altes, els caps militars, els notaris, els escrivans, el clero, etc..., **parlaven i escrivien en llatí**; els caps intermijos, la tropa i els acompanyants parlaven, pero no escrivien el **romanç**, un **llatí** ya descompost pel pas del temps, el qual -*molt, molt paregut*- es parlava en tot Al-Àndalus o Hispània i en tots els països que havien estat baix la dominació romana; per supost que hi havia **diferències dialectals regionals del romanç**, pero s'enteniien uns i atres.

¿Com parlarien els eixercits musulmans contraris a les tropes cristianes de Jaume I? Puix els nobles, les classes altes, els caps militars, els notaris, els escrivans, els religiosos, etc..., parlaven i escrivien **l'àrap**, els caps intermijos, la tropa i el poble pla eren bilingües i parlaven, pero no escrivien, **l'àrap i el romanç**, i este **també** contaminava a l'àrap.

Segons l'historiador Jordi Monés (català), al rendir-se, en 1238, el rei moro **Zayyan** a **Jaume I** i donar-li les claus de la ciutat, li digué: "*En la ciudad de **Balansiya** (Valencia) conviven musulmanes, junto a cristianos y judíos, espero que los sepa gobernar para que continuen viviendo con la misma armonia y trabajen conjuntamente la tierra, aquí durante mi reinado salian procesiones de Semana Santa y profesaban su religión cristiana libremente, ya que nuestro Corán (La Sura) reconoce a Jesús y a la Virgen María. Espero que Usted conceda el mismo trato a mis paisanos, los musulmanes*".

¿En quin idioma oficiarien els sacerdots cristians? Per supost que en **llatí**. I si els oficiants conservaren el **llatí** per a les celebracions religioses cristianes, fins no fa massa anys, ¿no podia el poble valencià **mossàrap** conservar el seu **llatí** corromput (**el romanç**)?; per supost que si.

En 1258, vint anys despuix de la conquesta de València per **Jaume I**; este i el rei francès **Lluís IX** acorden una permuta en el **Tractat de Corbeil**, **redactat en llatí**, i en el qual, al principi, diu: "*És universalment conegut que existixen desavenències entre el Senyor de França i el Senyor*

*d'Aragó, rei de les Mallorques i de València, comte de Barcelona i Urgell, Senyor de Montpelier i drets en Carcasona, Tolosa, Narbona, etc., i el Rei de França en drets en Barcelona, Besalú, i Urgell". I aixina, en la permuta dels territoris aragonesos en França pels territoris francesos en Espanya, els habitants de la **Marca Hispànica** passaren de ser vassalls del rei de França a ser-ho del rei d'Aragó.*

Mai abans d'esta data, ni en el mateix document del Tractat de Corbeil, se nomena a la **Marca Hispànica** com a Catalunya; seria en el segle següent quan apareix eixe topònim, Catalunya, per a denominar al territori de la **Marca**.

¿Quin **romanç** parlarien els habitants de la **Marca**? ¿El **romanç** contaminat durant 500 anys pels dolços sons de l'àrap, com es el cas valencià o, el **romanç** aspre i dur dels habitants de la **Marca** que estigueren uns 475 anys baix domini francès i repoblats, sobretot, per gent de la Septimània o Galia Narbonense?

¿Que parlarien els valencians autòctons no musulmans? ¿Nos ensenyarien a parlar **romanç** els pocs habitants de la Marca que vingueren en **Jaume I**? I, si dels pocs que ne vingueren, se'n quedaren encara menys, ¿qui nos ensenyà a parlar **romanç**?, ¿els recents conquistadors aragonesos, navarresos, castellans, etc...?

Del **romanç** que parlava cada facció de l'exèrcit de Jaume I –*diferents i al mateix temps similars entre si-*, alguna paraula dependriem, segur, pero a parlar **romanç valencià segur que no**.

Recent conquistada la ciutat de València, el rei Jaume I ya diu en **llatí**: "*Els juges diguen les sentències que donaran en **romanç**, i donen aquelles sentències a les parts que les demanen*" ¿En pocs mesos nos havien ensenyat a parlar **romanç** els nou vinguts? Està molt clar lo que parlava el poble, parlava **romanç valencià**.

En 1261, 23 anys despuix de la conquesta de la ciutat de València per Jaume I, este manà traduir **Els Furs** als flares del monasteri de Benifassà (els Ports de Morella) del **llatí** en que estaven escrits **al romanç que parlava el poble**, per a que este entenguera **Els Furs** i complira les lleis que en ells estaven escrites.

El **romanç valencià es torna llengua culta i en Sigle d'Or** des de finals del segle XIV, tot el XV i part del XVI, des d'eixe moment serà nomenada com **llengua o idioma valencià**; un Sigle d'Or cent anys abans que l'obtinguera el **romanç** castellà, i que el **romanç** català mai conseguirà. Els valencians, gràcies a l'àrap parlem un **romanç** més ric i dolç que l'aspre **romanç** català influenciat pel **romanç** franc.

¡¡Que valencià i català son llengües germanes ningú ho discutix!!, pero també son **germanes** les atres llengües **romàniques**, com el castellà, el gallec, el portugués i unes atres derivades del **llatí**, i com els germans naixcuts dels mateixos pares, encara que es puguen pareixer son i es nomenen diferents.

¿Sabeu quan vindrien alguns catalans –*entre uns atres-* a repoblar el Regne de València?, puix despuix de l'expulsió dels moriscs en 1609 per orde de Felip III –*dels 300.000 moriscs expulsats d'Espanya, 150.000 ho foren del Regne de València-* i en eixe moment, la **llengua valenciana** portava ya més de dos sigles sent una llengua culta. La pregunta es fa oportuna, ¿qui ensenyaria a parlar be a qui?

El poble valencià te molt clar que es valencià i que parla l'idioma valencià, excepte uns pocs traïdors, mentirosos i covarts que cobren del nacionalisme català. Sols la despersonalisació imposta pel centralisme castellà des de sempre, fa que la majoria del noble poble valencià, el seu **idioma valencià** només sàpia parlar-lo, i que la gran majoria ni el lligga ni molt manco l'escriga, per lo que el fa vulnerable i per tant resulta fàcil d'enganyar pels pancatalanistes, que substituïxen la pròpia **llengua valenciana** pel català, al qual es pareix.

La zona de la **Marca Hispànica**, posteriorment Catalunya, mai ha tingut sobirania pròpia, la màxima categoria conseguida fon la de Comtat, fon 900 anys llatino-visigoda, 80 anys musulmana, vora 500 anys francesa-provençal (*merci, merces, doncs, si us plau, petit, sortir, etc.*), en acabant aragonesa i fins a hui espanyola.

La llengua catalana, com a tal, no ha existit fins al segle XV i se considerava una varietat del llemosí-provençal; només a partir de la Renaixença (finals del segle XIX) presenta unitat llingüística, encara que esta fora inventada i prefabricada per Pompeu Fabra.

La zona del Regne de València fon 900 anys llatino-visigoda, més de 500 anys musulmana, part d'estos **Regne** de Taifa i, més de 450 anys **Regne** cristià independent (1238-1707); i fins hui espanyola.

Els visigots no conseguiren eliminar el **romanç**, perque quan vingueren a Hispània ya venien mig romanisats pel tracte en els romans durant sigles; ni ho conseguiren els musulmans, permissius per conveniència; ni tampoc la férrea centralisació de l'Estat Espanyol des de Carles I (segle XVI), passant pel decret de "*Nova Planta*" de Felip V (segle XVIII). Ni les posteriors dictadures han pogut eliminar al **romanç** valencià, **llengua** o **idioma valencià per dret propi des del segle XIV**, i que el poble el manté a pesar de que, primer els coents de la noblea i despuix la burgesia valenciana, enlluernats els uns i els atres per la cort de Madrid, no parlen valencià.

Uns pocs testimonis irrefutables sobre la llengua valenciana

Pràcticament tots els nostres clàssics, poetes i lletraferits valencians, des de mitat del segle XIV, es donen conte que el **romanç valencià** es diferent al **romanç provençal** en etimologia, morfologia, fonètica i lèxic i, per a fer notar eixa diferència tots diuen escriure primer en romanç valencià i a continuació en **llengua valenciana**, alguns en llengua castellana i ningu en català. Fins que arribem a les darreries del segle XIX i la cosa s'embolicà pel naiximent del "*nacionalisme imperialiste català*" i alguns traidors valencians seguidors d'eixe nacionalisme (els pancatalanistes), diuen que parlem català.

Sant Pere Pasqual (1227-1300), bisbe mercedari, es autor entre unes atres obres de la *Bíblia Parva* i escriu en **llatí** i **romanç valencià**.

Arnau de Vilanova (1238-1331), es mege i autor, entre unes atres obres, del *Raonament d'Avinyó*. Escriu en **llatí** i **romanç**.

El 17 d'abril de 1263, es redacta un document de compra-venda que es conserva en l'**Archiu Municipal d'Alcoy** i que textualment diu: "*Ramon Ferrer Clamés de Pere Puig Alt lo qual li vené un solar de cases del qual li contraste d'una partida d'Ivanyes Domingo. On prengué la justícia que li face tenir e aver lo dit solar, aixi com lo dit Pere Puig Alt lo li a venut a d'aquell, assi face fer compliment de dret segons fur de Valencia*".

Sant Vicent Ferrer (1350-1419) predicava per mijsa Europa en **valencià** i tot lo mon l'entenia, dien que era este un fet miraculós, pero es que parlava en **romanç valencià**, tan paregut ad atres llengües que existien en eixos moments que segurament facilitava la seua comprensió. En els seus sermons diu que estan escrits en **romanç valencià**.

Es per estes dates més o manco quan el **romanç valencià**, influenciat per l'àrap, supera al romanç dels trobadors provençals i per ad això, per a donar a conèixer eixa superioritat, els valencians comencen a dir en els seus escrits que els escriuen en **valencià**.

Antoni Canals (1352-1418), traduï el *Valeri Màxim*, en el que diu: "*he tret del llatí en nostra vulgar llengua valenciana, encara que atres l'hagen tret en catalana*".

Bonifaci Ferrer (1355-1417), germà de Sant Vicent, traduï per primera volta la Bíblia escrita en llatí a una llengua romanç. En el colofó que es conserva, diu l'autor: "*fon arromançada en lo monasteri de Portaceli de llengua llatina en la **nostra valenciana***".

Ausias March (1397-1459), el més gran poeta en **valencià**, deixà l'influència trobadoresca provençal passant a escriure en valencià estricta, la seua obra influí notablement en la poesia espanyola del Renaixement.

Jordi de Sant Jordi (1399-¿?), poeta i músic, immortalisà l'epopeya de Mallorca i escrigué *Estramps en llengua valenciana*.

Joanot Martorell (1413-1468), lletraferit, es l'autor del *Tirant lo Blanch*, "*el millor llibre de cavalleries del mon segons Cervantes*", i que segurament este no haguera escrit el Quixot de no haver conegut l'obra de Joanot. L'autor del Tirant diu: "*...a més que d'anglesa en portuguesa, **escrit en vulgar valenciana**, per ço que la nació d'on jo soc natural se'n puixa alegrar*".

Jaume Roig (1402-1478), escriu en **valencià** *l'Espill o Llibre de les Dones*.

Sor Isabel de Villena (1430-1490), escriu el llibre *Vita Christi* en **romanç valencià** al que dona realç, harmonia i bella dicció.

Joan Roïç de Corella (1435-1494), traduïx la *Vida de Jesucrist*, de Ludol de Sajonia, del llatí al romanç i diu: "*traduït del llatí en **valenciana llengua***". També escriu la *Historia de Joseph* a on diu: "*escrit en **vulgar valenciana prosa***"; lo de vulgar es per que lo cult seguia considerant-se el llatí.

Pere Martínez (¿? -1490), col·laborà en *Obres e trobes en lahors de la Verge Maria*, i es coautor de la *Historia de la Passió*, sempre en **valencià**.

Bernat Fenollar (1438-1516), formà part de *l'Escola Satírica Valenciana* i fon el secretari del certamen poètic de les *Obres e trobes en lahors de la Verge Maria* i autor entre àtres obres de *Lo Procés de les Olives*.

Narcís de Vinyoles (1440-1517), també col·laborà en les *Obres e trobes en lahors de la Verge Maria*, en *Escacs d'Amor* i en *Lo Procés de les Olives*, sempre en **valencià**.

Joan Esteve (1442-1487), es autor de *Liber Elegantiarum*, llibre imprés en llengua valenciana, i diu l'autor: "*escrita de llatina en **valenciana llengua***". Esta obra està considerada **el primer diccionari d'una llengua romanç**, el qual fon imprés en 1489 en Venècia (Itàlia).

Jaume Gassull (1450-1515), col·laborà en les *Obres e trobes en lahors de la Verge Maria*, es l'autor de la *Brama dels Llauradors* i de la *Vida de Santa Magdalena en Cobles*, tot en **valencià**.

En 1473 s'instala en València ciutat la **primera impremta d'Espanya**, i en 1474, l'impressor Lambert Palmart **imprimix el primer llibre** lliterari d'Espanya, *Obres e trobes en lahors de la Verge Maria*, i en 1478 s'imprimix la *Bíblia* traduïda **al valencià** per Bonifaci Ferrer.

Miquel Pérez (1474-1510), traduïx la *Imitacio de Jesuchrist* de Kempis, a on diu, "*esplanat del llatí en **valenciana prosa***". En la *Vida de la Santissima Verge Maria*, diu, "*no deu esser en la **nostra valenciana llengua callada***". En la *Vida de Sant Vicent Ferrer*, diu: "*traduït del llatí en **valenciana llengua***", i per últim en la *Vida de Santa Chaterina de Sena*, comenta, "*del llatí en **valenciana prosa***".

Lluís de Fenollet (1481-1548), traduïx la *Historia d'Alexandre*, i comenta, "*traduït del toscà a la present **llengua valenciana transferida***".

Bernardí de Valmanyà (1490- ¿?), traduï *Carcer d'Amor*, a on diu, "*traduït de llengua castellana en estil de **valenciana prosa***". En la *Revelacio d'Apostol Sant Pau*, "*d'idioma*

castellà en **valenciana prosa**", i en *Cordial de l'Anima*, diu, "de vulgar llengua castellana en estil de **valenciana prosa**".

També hi ha lletraferits que sense ser valencians diuen escriure en llengua valenciana:

El mallorquí **Ramon Llull** (1232-1315) màxima figura del romanç balear, escrigué sobre 1293 la seua obra *Blanquerna*. Hi ha un eixemplar en la biblioteca Ambrosiana de Milà a on l'autor diu escriure-la en **provençal**. Este llibre, en posterioritat (1335), fon traduït per un discípol de Llull, que diu en la portada i contraportada: "*Traduït i corregit novament dels primers originals i estampat en llengua valenciana*" i, en el pròleg del mateix llibre torna a dir: "V. E., m'ha demanat que traduïxca de la llengua mallorquina en **valenciana**".

Francesc Eiximenis (1330-1409), natural de Girona, vingué i s'afincà en València en 1383 i tornà a la seua terra en 1408. Estigué entre els valencians durant 25 anys i escrigué varis llibres entre ells *Art de Ben Morir*, a on diu, "*he decidit traure'l segons les possibilitats del meu pobre entendre en llengua valenciana i manifest estil*". En un altre llibre, *Escala Dei*, diu novament: "*traduït del llemosí en nostra vulgar llengua valenciana*". Lo de vulgar era perquè lo cult encara seguia sent el llatí. En un tercer llibre, *Tractat de Moral*, diu que "*esta chicoteta obra està treta del toscà en la present llengua catalana*". I en un quart llibre *Regiment de la Cosa Publica*, diu: "*esta terra (València) a compost un llenguatge de diverses llengües que li son entorn, e de cadascuna a retingut ço que millor li es, he a deixat los purs durs e purs malsonants vocables, e presos los millors*".

O siga, que el docte Eiximenis sabia molt be diferenciar entre les llengües i dialectes romanç **valencià, llemosí, toscà i català**.

Un altre català, este de Rocafort de Queralt (poble de la conca de Barberà, prop de Tarragona), que primer es nomenava Joan Malvec (mal+bec), i que se canvià el llinatge per **Joan Bonllavi** (bon+llavi), afirmava en els seus escrits fer-los en **valencià** i comenta en 1521 "*del llemosí-occità del Blanquerna de Llull que traduïx a la llengua valenciana que ell coneix*". Perquè residí en València uns quants anys com a canonge.

Jeroni Amigué, naixcut en Tortosa i professor de gramàtica de l'Universitat de València, "*dia escriure també en valencià*".

Els habitants d'esta zona, del sud de la hui província de Tarragona, inclús hui en dia diuen que parlen **mig català i mig valencià**. Encara que menys afectats, també els passa paregut als valencians de Vinaròs i altres poblacions frontereres en Catalunya.

La zona de Tortosa, era el corredor natural d'eixida d'Aragó a la mar; els pobles d'esta franja situats en els margens del riu Ebre tenien "*la jaquesa*" (de Jaca) per moneda i per lo tant rebien influències del romanç aragonés o "*fabla aragonesa*", pero també del **romanç valencià**, perquè durant més de dos sigles per esta franja viajaven els valencians que anaven a estudiar o a ensenyar (encara no teníem universitat en València) a l'Universitat de Lleida (que encara no era catalana); s'explica aixina també que a l'hora de classificar la llengua d'esta zona els romanistes, seguint als llingüistes catalans, la denominen català occidental, a on també **inclouen al valencià**.

El corredor o franja, llavors baix domini aragonés, estava compost per les poblacions d'Ulldecona, Godal, Tortosa, Arnés, Pauls, Benifallet, Arenys, Bot, Calaceite, Gandesa, Batea, Corbera de l'Ebre, Fatarella, Flix, Ribarroja de l'Ebre i, despuix de Mayals, tot recte a Lleida.

Andreu Sempere (1510-1572), mege i excels humaniste d'Alcoy fa una gramàtica *Grammatica Valenciano-Llatina: Prima vereque compendiarie grammaticae latinae institutio o Primma grammaticae latinae institutio, tribus libris explicatade*, de la que se fan mes de 40 edicions en València, la primera en 1546 en l'impremta Mey.

Joan Lorenzo Palmireño (1514-1580), humaniste d'orige aragonés afincat en València, té escrites o traduïdes més de 150 obres a on diu que ho fa en les llengües portuguesa, castellana, llatina, grega i **valenciana**. Publicà, traduïda del llatí al castellà, l'obra **Vocabulario del Humanista** i diu en la traducció: "*si no á llo vocablo pongola en valenciano, italiano, francés o portugués*". ¿I el català?, era una parla sense prestigi lliterari en la que no es fixaven els lliterats i humanistes.

A partir de la conquesta de Granada pels Reis Catòlics es produïx una paulatina pero ferma centralisació política i una imposició del castellà; esta ve donada per l'influència eixercida pels virreis i les seues Corts establits en els regnes i uns atres territoris perifèrics de l'Estat. Açò fa que la major part dels escriptors valencians, seguint la moda de la Cort, es decanten per escriure en castellà.

A pesar de tot, en el segle XVI, encara seguix la producció lliterària en **valencià** en autors com Francesc Oliver, Joan Batiste Anyes, Jaume Conill, Jeroni Gil, Bertomeu Cucala, Romà Real, Lluís Sabater, Andreu Martí Pineda, Joan de Resa i alguns més.

En les darrerries d'este segle les autoritats espanyoles estaven molt preocupades puix encara hi havia molts moriscs en el Regne de València sense convertir-se al cristianisme, açò explica que es volgueren fer catecismes per a convertir-los. El problema era que en el Regne es parlaven quatre idiomes, l'àrap dels moriscs, el llatí del clero, el castellà de la noblea i el **valencià de tots**. Despuix de centenars de documents emesos per les autoritats polítiques, religioses, civils, culturals, breus papals, manaments de l'Emperador, escrits del ministre Covarrubias, del Marqués de Dénia, de catedràtics, de l'Universitat, etc., a la fi, en cap document es nomena al dialecte del provençal, el català, només se nomena als idiomes **castellà i valencià** que son els triats per encarrilar la conversió. En aquells temps tots tenien molt clar en quins idiomes parlaven els valencians.

La pressió castellana fa bilingües als autors valencians d'este segle XVI.

"**La Academia de los Nocturnos**" té en nòmina a 47 escriptors valencians, tots ells bilingües, com: Gaspar Mercader, Gaspar Aguilar, Guillem de Castro, Rei de Artieda, Cerdan de Tallada, Tomás de Villanueva, Lluís Milà, Cristóbal de Virués, etc...

Pere A. Beuter, produïx la segona part de la seua *Historia de Valencia* i ho fa en castellà. Martí de Viciano, escriu *La Crónica*, i el *Libro de Alabanzas* i també ho fa en castellà. En 1567, Joan Timoneda, crea **El Patrañuelo** i ya diu: "*estas marañas las intitula mi lengua valenciana*". I en **Flor de Enamorados**, de 280 versos sols n'hi ha 55 en valencià.

Uns atres autors donen fe de lo que parlem els valencians.

Miguel de Cervantes (1547-1616), autor del *Quixot*, elogia el *Tirant lo Blanch* del valencià Joanot Martorell: "*como el mejor libro de caballerias del mundo*". Se nota que a Cervantes li agrada la llengua valenciana perque en l'obra, *Los Trabajos de Persiles y Segismunda*, diu: "*graciosa lengua la valenciana con quien solo la portuguesa puede competir en ser dulce y agradable*". I en l'obra *La Gran Sultana* també diu, parlant de les llengües que sap el personage Madrigal: "*...y si de aquesta le pesa, porque son algo escabrosas, mostraréle las melosas valenciana y portuguesa*".

En 1561 **Onofre Almudever**, reedita *Lo Procés de les Olives* de Bernat Fenollar, *Lo Somi de Joan Joan* i *La Brama dels Llauradors* de Jaume Gassull. Almudever, ya en el pròlec de la reedició, posa en resum: "*Si no fòreu ingrats a la llet que haveu mamat i a la pàtria on sou naixcuts, no deixareu que els vostres clàssics valencians els catalans se'ls vullguen aplicar*".

En els sigles XVII i XVIII a pesar de la castellanisació s'escriu en valencià en autors de categoria, com: Guinart, Gaspar Escolano, Albuixech, Morlà, Mulet, Esquerdo, Carles Ros, Orellana, Lluís Galiana, J.Collado, Escorihuela, Gregori Mayans, Carles León, Teixidor, Pérez

Bayer, Cerdà i Rico, Matheu i Sanz, Corachán, etc...

Pero en 1639 davant el progressiu abandó del valencià **Marc Antoni Ortí**, secretari de l'Estament militar del Regne, comenta: "*En temps passats solia fer-se tan gran estima de la llengua valenciana que en les juntes de la ciutat i uns atres estaments, si algú parlava en castellà tots els demás s'enfurién; ara pel contrari quasi totes les juntes es fan en castellà*".

Carles Ros (1703-1773), escriu en valencià *Lo Tractat d'Adages i Refrans Valencians*. Creà també un *Diccionario Castellano-Valenciano*, i edità *Rondalla de Rondalles* de Lluís Galiana. Estos dos escritors foren els més actius de les lletres valencianes d'eixa época. *Rondalla de Rondalles* tingué tant d'èxit que es feren varies reedicions.

En 1707, acabada la Guerra de Successió per als valencians, decidida en la Batalla d'Almansa, s'entronisà al rei borbó Felip V qui dictà el **Decret de Nova Planta** pel qual als valencians, que majoritariament s'havien decantat pel seu rival l'Archiduc Carles d'Austria, nos suprimí **Els Furs** i nos impongué com a llengua oficial la castellana.

En 1740, **Joan Carles Amat** diu en *Lo Tractat de la Llengua*, "*l'he fet per als naturals que no entenen el castellà*". O siga que el poble seguia aferrat al valencià.

En 1795, **Marc Antoni Orellana**, escrigué: *Catàlec i Descripció dels Pardals de l'Albufera*, i també en 1802, *Catàlec dels Peixos que's Crien i es Peixquen en la Mar de Valencia*.

I entrem en el sigle XIX.

Just Pastor Fuster (1761-1835), edità en 1827 un vocabulari Valencià-Castellà a on diu textualment en el pròlec: "*Sent puix tanta la riquesa, propietat, concisió i enèrgica ufanía de la llengua valenciana, abundant en expressions les més vives en tots els estils i matèries, corresponent les seues veus a les idees i matèries en total exactitut, afegint-se a tot això la seua admirable brevetat*".

En 1831, el poeta valencià **Vicent Salvà** confecciona el poema "*Lo Somí*" de gran significat valencianiste i precursor del moviment al que se nomena **Renaixença Valenciana**. El poema de Salvà fon creat tres anys abans que el del català Bonaventura Aribau que confeccionà el poema "*Oda a la Pàtria*", en el que, referint-se a la seua parla la nomena cinc vegades llemosí i cap volta català, sent este poema el precursor de la **Renaixença Catalana**, de la que sorgirà "*l'imperialisme nacionaliste català*" que tants mals de cap anava a donar posteriorment als aragonesos, als balears i als valencians.

Més o manco a mitat d'este sigle XIX comença la **Renaixença Valenciana**, que es un moviment que persegueix la recuperació de tots els aspectes culturals propis i posar-los en valor, també els econòmics, pero sobre tot la deteriorada, per castellanisada, **llengua valenciana**, a la que el lliterat Constantí Llombart nomena en una de les seues obres com "*la morta viva*".

La **Renaixença Valenciana** arranca quan es consolida el lliberalisme. Els poetes i lliterats valencians constituiran com dos grups, a uns se'ls coneixerà com de guant (conservadors) i ad atres com d'espardenya (progressistes), tots ells valencianistes que tractaven de recuperar la dignitat de lo valencià, pero no intentaren recuperar l'autonomia política perduda en 1707, i agravada en la recent establida divisió provincial (1833), que des de llavors tant nos ha perjudicat, perque ha ocasionat la separació dels valencians del Regne.

En 1837, **Josep Maria Bonilla**, funda en València ciutat el periòdic **El Mole** que s'edità en valencià de forma intermitent durant 33 anys. Hi ha en tot lo Regne unes atres publicacions periòdiques en valencià, com: *La Pandorga* d'Alcoy, *Calendura i Calendureta* d'Elig, *El Eco* de Castelló, *El Campaner* i *El Cullerot* d'Alacant, *El Coeter* de Novelda, *El Papagall* i *La Dolçaina* de València ciutat, etc., i si llavors a la llengua valenciana li dien "*la morta viva*", ¿com li

dirien ara?, que no hi ha cap publicació periòdica important en llengua valenciana.

En 1843 apareix el primer periòdic dels nostres veïns del nord, *Lo Verdader Català*.

En 1851, **Josep Escrig i Martínez**, advocat de Llíria, edità un *Diccionario valenciano-castellano*, obra de gran repercussió, en unes 900 pàgines, que servirà de base per als diccionaris de Llobart i Joaquim Martí Gadea.

En 1858, es celebraren els primers **Jocs Florals de l'idioma valencià**. Ningú o molts pocs dels participants contemplaven per a res lo català, si que es contemplava en eixa època la possibilitat filològica de que tant el català com el valencià foren o es nomenaren com **llemosí**.

En esta segona mitat del segle XIX, destaquen poetes i lletraferits valencians que sobretot escriuen en valencià, com Josep Nebot, Pasqual Pérez, Josep Mª Bonilla, Lluís Lamarca, Estanislau Cosca, Vicente Boix, Wenceslau Aiguas, Pérez Escrig, Aparisi i Gijarro, Wenceslao Querol, Rafael Altamira, Tomás de Vilarroya, Feliu Pizcueta, Pasqual i Genís, Teodor Llorente, Lluís Cebrián i Mezquita, Josep Bernat i Baldoví, Constantí Llobart, Eduart Escalante, Joan Arolas, Rafael Canonge, Vicent Vives Liern, Josep Antoni Almela, Rafael Ferrer, Jacint Labaila, Andrés Cabrelles i un llarc etc., que diuen **escriure en valencià**.

En 1859, **Lluís Lamarca** va publicar el seu *Ensayo de un Diccionario Valenciano-Castellano* per a completar el de Carles Ros. L'erro de Lamarca fon que prescindí de l'ortografia valenciana utilisant la castellana.

En 1878 **Constantí Llobart** es un dels fundadors de la societat cultural **Lo Rat Penat** i en 1887 publica una ortografia per al valencià, *Ensayo de ortografía lemosino-valenciana*. També es celebraren els primers **Jocs Florals** promoguts per **Lo Rat Penat**, que tindran una convocatòria i celebració anual fins a l'actualitat.

En 1894 **Josep Nebot** escriu en castellà, *Apuntes para una Gramàtica Valenciana Popular* i més tart, ja en 1910, escriu un *Tratado de Ortografía Valenciana clásica*.

També en esta segona mitat d'este segle XIX comencen els nostres veïns del nord la seua **Renaixença cultural**, pero, además de la faceta cultural, la burguesia catalana se dona conte que, per a triuflar econòmicament es necessita una Renaixença "*política*" que enganche en els moviments nacionalistes emergents en Europa. Aixina, el seu moviment, que no es tanca en lo cultural, va més llunt i en els seus deliris de grandea es crea un "*nacionalisme imperialiste*" que concebrà el projecte de la "*La Gran Catalunya*", més tart "*països catalans*", i ja més recentment apostaran per "*l'Euroregió*".

Un "*nacionalisme imperialiste*" o "*nacional catalanisme*" que se convertirà en independentisme, i que per a conseguir els seus propòsits, "*només*" havia de manipular, falsificar i furta l'història de la Corona d'Aragó, inclosa la seua bandera, i afegir al seu dialecte del provençal, l'inventat català, la llengua balear i sobre tot la valenciana, que te Sigle d'Or, i obtindre aixina pedigrí lliterari i, "*l'unitat de les llengües*", per mig de la qual s'assumirà l'unitat cultural i política per a construir els quimèrics "*països*"

I entrem en el segle XX.

A primeries d'este segle tenim escriptors i poetes valencianistes que escriuen en castellà, com: Vicente Blasco Ibañez, José Martínez Ruiz (Azorín), Gabriel Miró, García Sanchis, Miguel Hernández, Samuel Ros, etc... I en valencià, a Almela i Vives, Enric Navarro Borràs, Maximilià Thous, Xavier Casp, Miquel Adlert, Nicolau Primitiu, Antoni Igual i Ubeda, Josep Mª Bayarri, Salvador Guinot, Josep Pasqual Tirado, Josep Martí i Gadea, Lluís Fullana, i un llarc etc...

En 1902, **Lluís Fullana Mira** (1871-1948), el Pare Fullana, dia textualment: "*Es tan gran l'afà que tinch per a la propagació de l'obra del diccionari, que esta regió d'Ontinyent me resulta xicoteta y que com capità afanyós de conquistar terres, vullc fer algunes expedicions per la*

provincia d'Alacant, que es a on millor es conserva **nostra llengua materna valenciana**".

En 1906, mossén **Antoni Mª Alcover**, filòlec mallorquí, fon el promotor del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana; este es celebrà en Barcelona, i l'idea era la de crear una primera gramàtica per a unificar tots els dialectes que existien en Catalunya, idea esta que fracassà. (Com ya s'ha dit anteriorment, en 1546 l'idioma valencià ya tenia la gramàtica d'Andreu Sempere, i en 1489 havia segut escrit i publicat el primer diccionari del **valencià**, el *Liber Elegantiarum* del notari valencià **Joan Esteve**.)

Ad este fallit primer congrés de la llengua catalana assistí convidat el Pare Fullana, que donà una conferencia sobre les analogies i diferències en morfologia, fonètica, lèxic i ortografia entre el català i el valencià; va ser tal l'èxit del Pare Fullana que el feren repetir la conferència, quedant clar que no era les mateixes llengües.

El Pare Fullana, fea anys que col·laborava en mossén Antoni Mª Alcover, que estava confeccionant un diccionari de **català, valencià, balear**, senyal de que no eren les mateixes llengües puix es necessitava un diccionari d'equivalències per a comprendre's.

Per eixes mateixes dates, l'erudit filòlec Pare Fullana posava exemples de com l'idioma valencià havia naixcut del llatí i com les lleis morfològiques "*de menor esforç, d'acurtament, d'eufonia i de distinció*" havien anat transformant el llatí en la **llengua valenciana**, cosa que igualment es podia aplicar al castellà. Aixina:

<u>Del llatí</u>	<u>es en valencià</u>	<u>i en castellà</u>
virtute	virtut	virtud
gloriosus	gloriós	glorioso
vinum	vi	vino
panem	pa	pan
granum	gra	grano
solidatus	soldat	soldado
matutinu	matí	de mañana
oleum	oli	aceite
manicam	mànega	manga
parabola	paraula	palabra

I aixina mils i mils de paraules evolucionades de **llatí** en **idioma valencià**.

En 1910, el Pare Fullana escriu textualment: "*He recollit prop de mil afeccions del verp FER, arplegades d'ací i d'allà en lo llenguage vivent d'este Regne de Valencia. I després que diguen si es o no rica la nostra **llengua valenciana**. ¿Acàs hi ha atra, en lo mon, més abundant en los mijos d'expressió?*"

Per estes dates, més o manco, l'ingenier industrial i filòlec aficionat, **Pompeu Fabra** es contractat per la Mancomunitat Catalana per a fer una primera gramàtica de **català unificat estandart**. Moltes institucions catalanes, molts erudits i la majoria del poble no estaven conformes en estes noves normes del dialecte català, pero es van impondre per la pressió política i el recolzament de la burgesia catalana, es a dir, la conjunció del poder en el gran capital, i d'esta manera el català fon "**normalitzat**", transformant lo que llavors s'entenia com a dialecte del provençal en una "**llengua**" que sobre tot tingué en conte el parlar barceloní.

Aixina puix a principis d'este segle XX hi havia en Catalunya diversos i variats dialectes, i a l'hora de reformar i unificar les diferents parles de Catalunya, Fabra fugí de tot lo que sonara

a castellà: copià del nord moltes paraules franceses (galicismes de la Gàlia), i del sud es prengueren moltes formes valencianes; i de tots estos retalls naixqué l'actual norma i parla catalana, que els "*nacionalistes catalans*" volen impondre als aragonesos, balears i valencians.

En 1911 l'editor i bibliòfil català **Ramon Miquel Planas** edità el llibre *Cançoner Satirich Valencià*, obra dels segles XV i XVI, i en el pròleg escrigué en català, lo que ací es còpia traduït al valencià: "*Vist el cas des de Catalunya, no cap dubte de que, quan més extremen els valencians les seues pretensions a l'autonomia de la seua varietat idiomàtica, front al català, major necessitat hi ha per la nostra part de reivindicar l'unitat llingüística de les gents que poblen la faixa llevantina de la Península junt a les illes Balears. El nostre interés creix sobre tot respecte de Valencia al considerar la preponderància que alcançà l'escola poètica valenciana en el sigle XV. Privar a Catalunya i a la seua lliteratura de l'aportació que representa la producció de les lletres valencianes d'aquella época, i fins ben entrat el sigle XVI, seria deixar la nostra història lliterària truncada en el centre del seu creiximent i ufanía; més encara: **Seria arrancar de la lliteratura catalana la poesia casi per complet**, perque en ningun moment, ans de la Renaixença, ha arribat a adquirir l'esplendor en que se nos mostra gràcies als Ausias March, als Roig de Corella, als Jaume Roig, als Gassull, als Fenollar i a uns atres cent més". (Com es pot comprovar tots son valencians del Regne que, ademés, dien escriure en **llengua valenciana**).*

En 1912 l'arabista valencià **Julià Ribera** demostra en detalls, fins llavors desconeguts, l'extensió del **romanç** entre els mossàraps i muladins, entre gent d'ascendència hispana i inclús d'abolori àrap. (Del llibre *El Mozárabe de Valencia* de L. Peñarroja).

En 1914 fon publicat per Lo Rat Penat el projecte del Pare Fullana per a les normes ortogràfiques valencianes, que 67 anys més tart, i en uns pocs retocs, serien les que en 1981 es ratificarien per totes les entitats valencianistes en El Puig de Santa Maria i serien conegudes com **Normes d'El Puig o de la RACV**.

En 1915 la Diputació i l'Ajuntament de València creen conjuntament el **Centre de Cultura Valenciana**, que despuix passà a ser Acadèmia de Cultura Valenciana i, mes avant en 1991, es transformaria en la **Real Acadèmia de Cultura Valenciana** (RACV), la qual adoptà i adaptà, com s'ha alvançat, el treball ortogràfic del Pare Fullana (Lo Rat Penat) que, precisament este mateix any, publicà la seua *Gramàtica Elemental de la Llengua Valenciana*.

En 1918 el Pare Fullana començà a donar classes de **valencià**, en la recent creada Càtedra de Llengua Valenciana en l'Universitat de València, promoguda pel Centre de Cultura Valenciana.

En 1921 el Pare Fullana editava un *Vocabulari Ortogràfic Valencià-Castellà* en més de 45.000 paraules, promogut pel Baró d'Alcahalí, En **Josep Mª Ruiz de Lihori**, llavors President de Lo Rat Penat; vocabulari que també fon acceptat pel Centre de Cultura Valenciana (ara RACV).

En 1926, per Real Decret del rei Alfons XIII de Borbó, fon acceptada l'ampliació del número de sillons en la Real Acadèmia Espanyola (RAE), per a que caberen totes les llengües de l'Estat Espanyol, com eren el vasc, gallec, català, balear i valencià. El silló de la llengua valenciana fon ocupat pel Pare Lluís Fullana i Mira.

En 1928 el pare Fullana fea l'ingrés oficial en la RAE en un erudit discurs en que ressaltava les diferències del valencià respecte al castellà i al català, discurs que fon molt aplaudit. I la benvinguda li la donà l'erudit políglota i Acadèmic de número de la RAE, el també valencià **Josep Alemany i Bolufer**, qui resaltà la confusió que hi ha entre la gent, sobre la suposta identitat del català i el valencià.

Tant la Càtedra de Llengua Valenciana com el silló per ad este idioma en la RAE foren

anulades, com també ocorregué per a les atres llengües i dialectes, pel govern de la dictadura del General Primo de Rivera. Una situació esta que no se revertiria durant la II República, encara que no faltaren intents, ni molt manco durant la dictadura del General Franco.

Ya en les darrerries del sigle XIX l'archiver català **Pròsper de Bofarull** director de l'Archiu de la Corona d'Aragó, emplaçat en Barcelona, es va atrevir a tachar els noms d'aragonesos, castellans i navarresos que figuren en el *Llibre del Repartiment* de València per a donar a entendre que foren els catalans els que en major número vingueren a conquistar i a assentar-se en València. A primeries del sigle XX els "*nacionalistes catalans*" continuant en el "*delirium tremens*" de Prosper de Bofarull i els seus parents descendents archivers, els son detectats varis i importants frauds i falsificacions, protagonisats per membres de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), el més clamorós dels quals es sense dubte el presentat pel President del IEC, **Jaume Massó i Torrens**, el qual assegura va trobar en el còdex del català Carbonell en la catedral de Girona les *Regles d'esquivar vocables*, text supostament escrit en 1492 pel valencià Bernat Fenollar, en col·laboració de Jeroni Pau i uns atres escriptors catalans. En realitat Massó havia aprofitat unes pàgines en blanc -costum de l'època- del còdex per a escriure l'afegit i fer creure que escriptors valencians i catalans havien col·laborat en la redacció "*d'estes regles*" i aixina reforçar "*la teoria de l'unitat de les llengües*".

Sempre el mateix tema obsessiu, "*l'unitat de les llengües*", i aixina conseguixen categoria lliterària per a la seua parla per mig de **l'idioma valencià** i el vñcul d'unió per a formar els quimèrics "*països catalans*".

En 1932, atenent al desgavell ortogràfic existent en l'escriptura del **valencià**, alguns sectors vendran la necessitat d'un consens per a l'unificació ortogràfica. Tan lloable idea es convertí en una proposta que copià les normes "*fabrianes del català*" (1913), en exigües concessions i, es presentarà un document baix el títul de *Bases d'Ortografia Valenciana*, que pronte es popularisaran com a "*Normes de Castelló o del 32*". Eren la trampa per a l'unificació del català i el valencià. El nom de *Normes de Castelló* ve donat perque en esta ciutat valenciana se presentaren per a la seua acceptació per part d'entitats i lliterats de nostre Regne.

Estes "normes" les firmaren molts lletraferits valencians, alguns posaren les seues alegacions o esmenes per escrit i uns atres, entre ells el Pare Fullana, al poc de temps, arrepenedit de la seua acceptació, les rebujaren, perque es donaren conte de que era una trampa **política** per a l'absorció de la **llengua valenciana i del territori valencià**.

Alguns lliterats, més conscients del perill català que suponien les **Bases del 32** es negaren a firmar-les, com es el cas de **Josep Mª Bayarri**, **Antoni Igual Ubeda**, i uns atres que se reafirmaren en l'independència i major categoria de la **llengua valenciana**.

Anteriorment a les dites "normes", i davant el problema que fea temps es venia detectant d'absorció i suplantació de **l'idioma valencià** per part dels catalans, l'escriptor **Nicolau Primitiu**, en son llibre *Una llengua sense nom*, ya proponia, per a acabar en la polèmica, un nom comú per a les tres llengües, *balear-català-valencià*, el **Bacavés**, obtés de les primeres sílabes de cada llengua, **BA-CA-VA**, i els catalans ho rebujaren, perque ells necessiten per al seu "*nacionalisme imperialiste català*" que tot se diga català, per que si parlem català, segons ells, puix som catalans i tenen el pretext per a formar els *països catalans*.

Miquel Adlert Noguero va ser un dels primers en donar-se conte d'este perill i escrigué el llibre titulat *En Defensa de la Llengua Valenciana, perquè i com s'ha d'escriure la que es parla*. Pero ya hi havia antecedents tan importants com els que suponen Blasco Ibáñez, Rossent Gumiel, Trullenque o Josep Mª Bayarri, que ya havien denunciat este imperialisme; **Bayarri** ho fa en la seua clarificadora obra *El perill català* (1931). Anys més tart fon mossén **Josep Almiñana** qui edità *El Crit de la Llengua*, en el qual es demostra l'independència i la supremacia de la **llengua valenciana**.

En 1947 **Antoni Rovira i Virgili**, d'Esquerra Republicana de Catalunya i president del parlament català en l'exili, dia: "*La construcció política dels països catalans passa necessàriament per l'unificació de les insignes llengües valenciana i balear en el català*".

En 1959, en el *Diccionario* de la **Real Academia Española** (RAE) encara apareix la definició de "*valenciano*", referint-se a la llengua, com: "*Lengua que se habla en la mayor parte del antiguo Reino de Valencia*".

En 1965 el *Diccionario Enciclopédico* d'Espasa Calpe definia al "*valenciano*" com: "*Lengua romance vernácula que se habla en la mayor parte del antiguo Reino de Valencia*". En 1969 la *Enciclopedia Universal Sopena* dia lo mateix que l'Espasa Calpe quatre anys abans. I la *Enciclopedia Universal Ilustrada*, tom XXI pagina 43, diu: "*Así mismo los modos de hablar de España son, la galaica, asturiana (bable), leonesa, catalana, balearica, murciana, valenciana y castellana*".

Pero en 1970 apareix un nou diccionari de la RAE i en referir-se en la veu "*valenciano*" de l'idioma diu: "*Valenciano, variante de la lengua catalana que se habla en la mayor parte del antiguo Reino de Valencia*". ¿Que ha passat per a este canvi de denominació? No hi ha cap notícia de descobriment filològic en favor del dialecte català, no hi ha cap acort corporatiu dels acadèmics de la RAE. ¿Com pot la RAE canviar una definició sense acort corporatiu?, ¿qui eixercí pressió per ad este canvi sense acort ni argumentació? Alguns aclariments al respecte es poden trobar en l'obra *La Real Academia Espanyola front a la llengua valenciana*, escrita pel **Colectiu Valldaura** i editada per Lo Rat Penat en 1992.

En 1979, en plena Transició, la **Acadèmia de Cultura Valenciana**, organisme competent per al valencià i no la RAE, presentà un nou sistema d'ortografia valenciana molt pròxim al del Pare Fullana de 1921; este nou sistema ortogràfic fon acceptat per totes les entitats culturals valencianistes del moment i, en 1981, rebria el recolzament d'estes i de centenars d'intellectuals en el Real Monasteri de Santa Maria dels Angels d'El Puig; des de llavors es coneixeran com a **Normes d'El Puig** o **de la RACV**. En elles fon redactat el *Estatut d'Autonomia Valencià*, en elles es redactà durant un periodo el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*; hui encara vigents a nivell cultural son recolzades i amprades per **totes** les entitats culturals valencianistes i varis centenars d'escriptors.

Pero en 1982, ya en democràcia, les eleccions foren guanyades per majoria absoluta pel **PSOE** de **Lerma** i, foren anulades oficialment les valencianistes **Normes d'El Puig** i es varen impondre les catalanistes **Bases del 32**. Tots coneixem els chantages polítics, econòmics i culturals dels catalans als governs centrals, **inclosa la traïció del PP al valencià pel pacte Pujol-Aznar-Zaplana** que gestà la creació de la catalanista **Acadèmia Valenciana de la Llengua ¿? (AVLI)**, per a que la **llengua valenciana** es diga i siga catalana.

Unes poques opinions de personalitat culturals sobre la llengua valenciana

Per a posar fi ad este breu ensaig s'inclouen nomes unes poques opinions de personalitats culturals **que reconeixen l'estafa catalana i la singularitat de la llengua valenciana**.

Gregori Mayans i Ciscar (1699-1781), erudit, juriste, llingüiste i cap de l'Il·lustració, digué: "*los dialectos de la lengua lemosina son la catalana, la valenciana i la mallorquina, de las tres, la más suave y agraciada es sin duda la valenciana y no me mueve la pasión*". Fa este últim comentari per que era valencià d'Oliva.

Ramón Menéndez Pidal (1869-1968), romaniste, escritor i erudit espanyol, diu: "*Es la llengua valenciana la primera llengua literaria de Europa, con unos clásicos de los que no solo*

aprendieron los catalanes sino incluso los castellanos". *"En la lengua valenciana hay, como en otras lenguas románicas, prestamos de otras lenguas que en este caso son voces ibéricas, fenicias, latinas, árabes, etc... Todos influyeron en el habla de los primitivos Edetanos y Contestanos, en la creación de un habla diferenciada y diferente, que fue embelleciéndose época a época, hasta llegar a lo que hoy conocemos como lengua valenciana"*.

Manuel de Montoliu (català 1877-1961), professor de varies universitats, doctor en filosofia i lletres, diu en el *Diario de Barcelona*: **"La independencia de la lengua valenciana nadie que tenga una mediana cultura la pone en duda"**.

Francesc Xavier Simonet(1829-1897), arabista, lexicògraf i historiador, escriu; *Glosario de Voces Ibericas y Latinas entre los Mozarabes* i relata que: *"Los mozárabes valencianos dando muestras de su ingenio y acomodandose a su largo cautiverio, cultivarón ambas lenguas y literaturas sobresaliendo tanto en la árabe como en la latina. Los mozárabes, añade, conservaron la lengua romance al menos como lengua sabia o familiar"*.

Salvador de Madariaga (1886-1978), diu: *"El caso es que Valencia solo quiere ser Valencia, su lengua, la valenciana, difiere lo suficiente de la catalana para permitirse gramática y vocabulario propios"*.

Dámaso Alonso (1898-1990), Director de la RAE, en 1968 *"reconoció la antigüedad de la lengua valenciana sobre la catalana"*.

Emilio García Gómez (1905-1995), arabista, president de la Real Acadèmia de l'Història i membre de la RAE, diu: *"La métrica de las 'moaxajas y de los zejels' no siguen la métrica árabe, si no la latina que perduró todo el período de arabización"*.

El **Pare Batllori** (català 1909-1961), historiador, filòsof, teòlec, doctor honoris causa d'onze universitats, entre elles la de València, acadèmic de la RAE, diu: *"Lo que se está intentando imponer en Valencia y Baleares es el infecto dialecto barceloní"*.

Torcuato Luca de Tena (1923-1999), periodista, escritor i membre de la RAE diu: *"El imperialismo catalán lo origina la envidia que tienen los catalanes por la cultura y la historia valenciana. Es falso que los idiomas balear y valenciano procedan del catalán, Jaime I no trajo el catalán ni a Baleares ni a Valencia. Me llena de pena, que por motivos extraculturales se ose poner en duda algo tan evidente como la paternidad exclusivamente valenciana de su lengua, una lengua anterior a la reconquista a los islámicos por el rey Jaime I"*.

Joan Costa i Català (1935-2005), teòlec i filòlec, diu de forma contundent: *"Si hui en València, despuix de 500 anys de castellanisació oficial, de llitúrgia, d'escola, i de mijos de comunicació en castellà, el poble seguix parlant valencià a pesar de llegir i escriure en castellà. ¿Per qué els valencians de l'època àrap deuriem d'haver perdut la seua llengua romanç?"*.

Manuel Mourelle de Lema, catedràtic de l'Universitat Complutense de Madrid, digué: *"El valenciano se originó en el reino moro de Valencia y es independiente de las demás lenguas. Entre las lenguas románicas reconocidas está la lengua valenciana"*.

Josep Vicent Gómez Bayarri, doctor en història, catedràtic d'institut, diu: *"El romance debió constituir el vehículo de expresión de la vida cotidiana familiar y sentimental, así lo atestiguan las canciones (moaxajas, zejels y jarchas) de amor, llenas de amable dulzura"*.

Teresa Garulo Muñoz, arabista, professora del Departament d'Estudis Àrabs de l'Universitat Complutense de Madrid, diu: *"A principios del siglo X, Muqqadam de Cabra, crea la 'moaxaja' producto típico de la cultura hispano-árabe. Por la especial estructura silábica y por la especial cadencia de un final en romance, son las 'jarchas' cánticos de amigo, de amor, de cariño y son propias de la comunidad mozárabe cristiana"*.

Francisco Rodriguez Adrados, filòlec i acadèmic de la RAE, un dels majors experts en llengües clàssiques, reconeix la categoria de la **llengua valenciana** en el seu llibre *Historia de las lenguas de Europa*. I ademés advertix: "*Cataluña quiere imponer la lengua de Pompeu Fabra por fanatismo*". També digué en el ABC: "*...una lengua para el uso familiar....el vasco, el gallego, el valenciano*".

Els filòlecs llatinistes o romanistes tenen clar i classificats els més importants i diversos **romanç que hi ha**, en occidentals, orientals i itàlics:

<u>Romanç occidentals</u>	<u>Romanç orientals</u>	<u>Romanç itàlics</u>
portugués	való	rumà
gallec	cors	dàlmata o arumà
aragonés	balear	moldau
valencià	provençal-català	toscà
castellà	francés	italià

I, casualitat de la vida, **el primer romanç que evolucionà i es tornà cult fon el romanç valencià**, que te el seu Sigle d'Or a mitat del XIV, durant tot el XV i part del XVI. Quasi al mateix temps el tingué l'italià, el portugués en el sigle XVI, el castellà en els sigles XVI i XVII i el francés en els sigles XVII i XVIII. ¿I el català?, puix, a pesar d'haver tingut alguns bons escriptors i poetes en el seu dialecte del romanç provençal, no han tingut la categoria ni el número suficient d'escriptors ni poetes per a tindre un sigle d'or.

Eixe es el principal motiu, a part del polític, per a desijar l'unitat de les llengües, per a que la **Llengua Valenciana** li done categoria lliterària a la parla catalana.

Encara que les cites, fites i senyes del present ensaig sobre la llengua valenciana tenen diverses procedències, pràcticament totes estan relacionades en el llibre *Historias del Idioma Valenciano* (2003) escrit pel sabi valencianiste Ricart García Moya, el qual, a lo llarc de 373 pàgines, inclou més de 250 cites documentades en les quals els autors diuen escriure **en idioma o llengua valenciana**.

També en el llibre *Lengua valenciana: una lengua suplantada*, de la valencianista catedràtica d'anglés i llicenciada en filosofia i lletres, **Teresa Puerto Ferre**, n'hi ha moltes atres cites.

Lobivalentian, en la web de *Valencia Freedom*, relaciona unes 175 cites d'autors que fan referencia a la **llengua valenciana**.

I per últim en la pagina web, **www.regnedevalencia.com**, en una "Breu historia de la llengua valenciana", també hi ha un gran número de cites d'autors que relacionen els seus escrits o fan referencia a l'**idioma valencià**.

En l'informe conegut com **Killilea** (13-2-1991) sobre les *Llengües minoritàries d'Europ*, en la pagina 81 es reconeix clarament l'independència del **valencià** respecte d'unes atres llengües romàniques europees, encara que no se resenye tota l'importància que tingué per ser la primera llengua culta d'Europa. En posterioritat el Parlament Europeu, el 5 de novembre de 1992 aprovà l'informe **Killilea**, i en la pagina 21 de l'anex torna a corroborar-se l'independència del **valencià**.

La **llengua valenciana** ha existit com a **llengua normalisada** des del seu Sigle d'Or, ha tingut plena autonomia lèxica, fonètica, morfosintàctica i semàntica, i ha estat perfectament estructurada en diccionaris i gramàtiques pròpies, i conreada per centenars i centenars d'autors a lo llarc del temps.

Es una verdadera desgracia lo que nos està passant als valencians que, despuix de sigles de

centralisme estatal, ara, en més de 35 anys de democràcia i en “**autogovern**”, ara que podíem haver deprés en les escoles, ademés del castellà, cultura valenciana i a llegir i escriure correctament la nostra volguda **llengua valenciana**, els partits centralistes PSOE i PP nos han venut als **pancatalanistes** els quals estan contaminant de català tot lo valencià.

El valencià fon el primer romanç cult d'Europa en categoria lliterària suficient per a dir-li llengua o idioma. Només les insídies polítiques dels partits centralistes PSOE i PP i les traïcions dels partits polítics pancatalanistes valencians, Esquerra Unida i Compromís, fan que la llengua i la cultura valenciana estiga en perill. L'actual polèmica català-valencià no te cap raó científica, les raons son polítiques.

